* સ્વચ્છ અને હરિયાળા સમાજમાં વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજીનું મહત્વ

જીવનની શરૂઆત ત્યારે થાય છે જ્યારે ઈશ્વર આપણી આંખ ખોલે છે અને આંખ ખુલતાજ પ્રકૃતિ અને વિજ્ઞાનના દર્શન થાય છે.

* પ્રસ્તાવના :-

→ જીવન આદિમાનવથી માંડીને એકવીસમી સદીમાં માનવજીવનમાં વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજીનો વ્યાપક રીતે ઉપયોગ થતો જોવા મળે છે. ચક્ર અને અગ્નિની શોધ થતા વિજ્ઞાનની પા-પા પગલીની શરૂઆત થઈ ગઈ હતી. પ્રકૃતિએ ઈશ્વરે આપેલી અણમોલ ભેટ છે. વિજ્ઞાનનો ઈતિહાસ, અતીત અને વર્તમાનનો સાર્થક રીતે અને અખંડપણે જોડે છે. આ જ ઈતિહાસ ભવિષ્યના આયોજનની રૂપરેખા તૈયાર કરવાની તક પુરી પાડે છે.

* વિજ્ઞાનનો ઉદ્ભવ :-

→ માણસમાત્ર પ્રકૃતિ પર આધારીત છે. મનુષ્યના વિકાસ અને જીવનનો આધાર હવા, પાણી અને આહાર પર રહેલો છે. આદિમાનવની પ્રવૃત્તિઓ તેના ખોરાક માટેની ખોજ અને આકસ્મિક અગ્નિની શોધ તેમજ સુલભ એવા પથ્થરોથી રક્ષણ માટેના હથિયાર અને જીવન જરૂરિયાતના ઓજારો તૈયાર કરી શક્યો. ચક્રની જાણકારી મળતા સરળ યંત્ર બનાવવાનો અભિગમ કેળવાયો. આહારની જરૂરિયાત માટેની પૂર્તિ કરવા ખેતી તરફ આકર્ષણ વધ્યું અને ઓજારો વડે ખેતીનો વિકાસ થયો. પરિણામે આદિમાનવ જંગલી અવસ્થામાંથી બહાર નીકળી એકે માણસ બીજા માણસની નજીક આવવા લાગ્યો અને સમુહ જીવનની શરૂઆત થઈ અને માણસની જીવનશૈલી બદલાઈ ગઈ આમ ખેતીનો વિકાસ એ વિજ્ઞાનનો વિકાસની આભારી છે

"ઈતિહાસ કહે છે કે ગઈકાલે સુખ હતુ વિજ્ઞાન કહે છે - આવતીકાલે સુખ હશે પરંતુ ધર્મ કહે છે કે જો મન સાફ હશે અને દિલ સાફ હશે તો રોજ સુખ હશે"

* સ્વચ્છતાનું મહત્વ :-

સમાજમાં પ્રગતિ આવતા વિચારોમાં વૈજ્ઞાનિકતા આવવા લાગી સાધન - સુવિધાઓ વધવા લાગી પરિણામે વિજ્ઞાનની પ્રગતિ ઝડપી બની. વિજ્ઞાનની ક્ષિતિજોનો વિસ્તાર વધવાની સાથે માનવસમાજને વધુ સુરક્ષાના સાધનો મળવા લાગ્યા. માણસના બુદ્ધિપૂર્વકના પ્રયાસથી વિજ્ઞાનનું સ્વરૂપ બદલાતું ગયું. વિજ્ઞાન

[illegible]
ના વ્યવહાર આપણે એક પળ પણ આપણે મોબાઈલ વિના [illegible] રહી શકતા
નથી. પળ પણ [illegible] આ ટેકનોલોજીની [illegible] દુનિયામાં
આપણને તો ભૂલી જ ગયા. ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી [illegible]
વાપરીને આપણે ભૂલવાના થયું. [illegible] જેવા [illegible] પોતાના ઘરના
[illegible] આપણે તો આજકાલ પોતાના [illegible]
[illegible]
છે, અને એ [illegible]
એવું આવી જાય છે, "ઓ ! હો !" આ તો વિજ્ઞાનની શરૂઆત" !
ટેકનોલોજીનો આ [illegible] વિજ્ઞાનની [illegible]
કરતી ઉપયોગોમાં [illegible] આપણે જીવનને [illegible] કરી
લીધું. ટી.વી. [illegible] એટલે જ "ઇલેક્ટ્રોનિક્સ વેસ્ટ". અત્યારે કમ્પ્યુટર,
ટી.વી, મોબાઈલ, ફ્રિજ, એ.સી જેવા અનેક ઉપકરણોના વપરાશથી
વિશ્વમાં ઈ-વેસ્ટ ના ઢગ ખડકાયા છે, તેનું પણ રી-સાઈકલિંગ
કરી શકે ઉપયોગી વસ્તુ બનાવવી તો આપણે આપણી
પૃથ્વીમાતાને બચાવી શકીશું, વિકાસ નો વિનાશ ન થાય તે
રીતે ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ એ સાચા અર્થમાં સાર્થક કરી શકશું.

"વિજ્ઞાન એટલે જે જાણવા માત્રથી જ અનુભવ
થતું જ્ઞાન
કરવાનું કશું જ નહીં, જે જ્ઞાન ક્રિયાકારી હોય
તે 'વિજ્ઞાન' કહેવાય.
— દાદા ભગવાન

* વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

વિજ્ઞાને કુદરતના રહસ્યોને એક પછી એક એમ
[illegible] કલ્પનાઓને [illegible] ચાલુ રાખ્યો છે તેવી
કુદરતની રચના. કુદરતની અનેક અજાયબીઓ જાણવાનું
ચાલુ રાખ્યું છે. વાહન વ્યવહારને સરળ બનાવી માનવ-
જીવન વધુ ઝડપી કરાવ્યું છે. મોબાઈલ ફોન વડે વિશ્વમાં
વસતા સ્વજનો સાથે વાત કરી શક્યા. સંદેશા વ્યવહાર ઈ-મેલ
કે ટી.વી ના માધ્યમ થી સરળ બન્યો, દુનિયામાં બનતી
ઘટના આપણે ઘરે બેઠા ઉપગ્રહની મદદથી જોઈ શક્યા
ઈન્ટરનેટના માધ્યમથી આપણે સાક્ષર બની ગયા. વિશ્વને
"આંગળીની ટોચમાં આપણે પણ આગળ નીકળી ગયા.
"કર લો દુનિયા મુઠ્ઠી મેં" નો સંદેશો દેશ અને દુનિયાના
યુવાઓ, બાળકો અને વડીલો માટે પ્રેરણાદાયી બન્યો.
પણ માણસ-માણસ વચ્ચેની લાગણીની સમજણતા
રહી નહીં તેનું શું ? અત્યારે કોઈ પાસે સમય જ નથી

... જેમ ડોક્ટર બની ગયા. આજના
જૈનના છોકરાની બાળકો મોબાઈલ-ટીવી જેવાને બદલે
રમતમાં નાના બાળકો રમાડે લઈ ગયા. પુસ્તકો વિજ્ઞાનની
પ્રયોગશાળામાં જૈનના અને આત્મહત્યા કરવા. જેવા ભયંકર
વિચાર થવા લાગ્યા. આજે વિજ્ઞાનની શરીરમાં ઓછા
દૂષણો વધવા લાગ્યા. આજરે વિજ્ઞાનની પથ્થરમાં ઓછા
માણસ આવે તો ભાગી જાય, જેમ વાંચે પાણી મૂકે, નાના છોકરા
ગામ, નાની-નાની વાતમાં રમત-ગમત ભૂલી જ ગયા. શું
વિજ્ઞાનના વિકાસથી. આપણો આપણો ઇતિહાસ, વિકાસ,
સામાજિકતા ભૂલી ગયા? આપણે જ બાળકને મુક્ત
રમાડો, દેશી રમતો રમાડો, નાટકોની સાંસ્કૃતિક શીખવો
નૈતિકતાના મૂલ્યો શીખવો એ જ છે. બાળકને સર્વાંગી
શૈક્ષણિક વિકાસ. બાળકને પૈસાનો ઢગલો નહીં, ચારિત્ર્યનું ઘડતર
નહીં પણ ઉમેરાની પ્રશ્નાર્થ કે આપણો ધંધો શીખવી
ગયા એ જ શીખવવાની જરૂર છે જન-જન જોડી. જેની
બાળકો જન-જન ના શીખવાની જરૂરિયાત છે.

જ્યાં બાળકો નાજુક સંસાર ચાલતો હશે ત્યાં
અધૂરું વિજ્ઞાન
અને જ્યાં બાળકો સંસાર ચાલે તો
કબીર જ્ઞાન
- દાદા ભગવાન

Science is a way of thinking much more than it is a body of knowledge
- carl sagan

* કૃષિ અને વિજ્ઞાન

"unless Africa uses morden technologies our farmers output will remain low and we will remain dependent on others to food us"

આપણા દેશમાં કૃષિ પરંપરાગત ન રહેતા હવે તો
વૈજ્ઞાનિક બનતી જાય છે. ટ્રેક્ટર બિયારણ, રાસાયણિક
ખાતરો અને જંતુનાશક દવાઓનો ઉપયોગ વધવાથી
પાકનું ઉત્પાદન પણ અનેકગણું બની ગયું છે. સિંચાઈ પદ્ધતિ
અને ઉન્નત ઓજારો મળી રહેતા, જૈવપ્રૌદ્યોગિકીનો ખાંડ
વાળો ઓછો વધ્યો છે. પરિણામે ખેડૂતોનું જીવનધોરણ
સુધર્યું છે. દુનિયામાં અને ભારતમાં હરિત ક્રાંતિથી અનાજનું
ઉત્પાદન વધ્યું છે. આહાર અને પોષણની સમસ્યાઓ
દૂર થઈ છે. અનાજના ~~[illegible]~~ આયાત ઉત્પાદનથી [illegible]

[illegible] । ... ના વપરાશથી આપણે આપણા
સ્વાસ્થ્યને ઘણું નુકસાન વેઠવું પડ્યું છે. પહેલાના સમયમાં આપણા બુદ્ધિશાળી વડીલો પ્રાકૃતિક ખેતી દ્વારા અઢળક પ્રમાણમાં ઉત્પાદન લેતા એ કેમ ભૂલી શકાય? હવે સમય જતાં ઘણા ખેડૂતો પ્રાકૃતિક ખેતી દ્વારા જીવામૃત અને ઘનામૃત દ્વારા 'ઓર્ગેનિક' પાક તૈયાર કરી રહ્યા છે. સજીવ ખેતી દ્વારા ગાયના મળ-મૂત્ર, વર્મીકમ્પોસ્ટ, કેટલાક ઉકરડી વગેરેની મદદથી અદ્ભુત ખેતી પદ્ધતિઓ દ્વારા Old ને Gold બનાવી રહ્યા છે. સમાજ જ્યારે વિજ્ઞાનરૂપી જ્ઞાન-સ્થળ ને સમજશે ત્યારે ભય અને ભૂખ મુક્ત શબ્દનું નિર્માણ થશે.

ચોખા એ કંકુ ભેગા ભળે તો
મસ્તક સુધી પહોંચી જાય
અને એ મગ ભેગા ભળે તો
ખીચડીમાં જ રહી જાય
અને કોની સાથે ભળેલા છો
તમારે શું કરવાનું છે તે
તમારે અહીં જ નક્કી કરવાનું છે.

* વિજ્ઞાન અને ચિકિત્સા

વ્યક્તિ અને સમગ્ર સમાજના સ્વાસ્થ્ય સામે તમામ પડકારો સામે તબીબી વિજ્ઞાને સફળતાપૂર્વક જીત મેળવી છે. કેન્સર અને એઇડ્સના નિદાન અને ઉપચાર સામે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિઓ કારગર સાબિત થઈ છે. વિશ્વને ભરડામાં લેનાર કોરોના જેવી મહામારીમાં પણ વિજ્ઞાનની સિદ્ધિ અભૂતપૂર્વ રહી છે. વૈજ્ઞાનિકોએ રસી બનાવી કોરોનાને કાબૂમાં લીધો જ્યારે આયુર્વેદે યજ્ઞ અને ધૂપ દ્વારા ઘરને રોગમુક્ત કરવામાં સાથ આપ્યો. કેન્સર સામે કિમોથેરાપી તેમજ એઇડ્સ, HIV, શીતળા જેવા રોગો સામે રસીનું રક્ષણ આપી વિજ્ઞાન પ્રત્યેની આપણી શ્રદ્ધા મજબૂત બનાવી. આજે આપણે પાશ્ચાત્ય સંસ્કૃતિની મોહજાળમાં ફસાઈને આપણા વેદો, પુરાણોને વિસરી ગયા છીએ. આપણી દિનચર્યા જ બદલાઈ ગઈ છે. આપણે સવારે મોડા ઉઠીએ છીએ અને રાત્રે મોડા સૂઈએ છીએ જેથી આપણું શરીરનું જૈવચક્ર ખોરવાઈ ગયું છે. જમવામાં અનિયમિતતા આવવાથી આપણું શરીર રોગોનું ઘર બની ગયું છે. પીઝા, બર્ગર, નૂડલ્સ, હોટ ડોગ, દાબેલી જેવા કેલરીવાળા ખોરાક ખાવાની ઘેલછામાં આપણા બાળકો ભાખરી, રોટલી, રોટલા, દૂધ, દહીં, છાશ, માખણ જેવી વસ્તુ

ભૂલી ગયા છે. આજે [illegible] પણ ટેક ગ્રાહી બની ગયો છે. આપણો ભોજની [illegible] કરવી આપણા ઘરો ગીતા, [illegible], [illegible]. [illegible] વિવિધ પકવાનો કેવી રીતે ભૂલી શકીએ. [illegible] માતાઓએ એટલું જ કહેવાનું છે. [illegible] ખાસ પોતાના બાળકોના [illegible] છે. ફિલ્મી વાતો વસ્તુઓ [illegible] ના આહારમાં ઉપયોગ કરવાનો છે. [illegible] ની બીમારીમાંથી બચાવી તંદુરસ્ત યુવાન અને તેવી પ્રેરણા આપવાની છે. આપણે ટેક્નોલોજીની સાથે [illegible] આપણા વેદ, પુરાણો પણ ભૂલવાના નથી તોજ આપણે સ્વસ્થ સમાજનું નિર્માણ કરી શકીશું.

"Science is organized knowledge
wisdom is organized life"

દુનિયા આજે જે પેઢી નિર્માણ થઈ રહી છે. તેમણે વિજ્ઞાન દ્વારા દેશનો ઉન્નતિના પંથે દોરવાનો છે. ભારતના યુવાનને આર્થિક રીતે સબળા બનાવી, ગુણવત્તા કેળવણી આપવી, ગ્રામ્ય નિર્ભરતા ભારતીને આગળ લઈ દેશને મજબૂત બનાવવાનું શિક્ષણ આપવાનું છે., ઉદ્યોગ, ધંધા, આદી રોજગારીની તકો પુરી પાડવાની છે. ટેક્નોલોજીના સર્જન માટે, યુ.એસ, યુ.કે, જાપાન, યુરોપ વગેરે દેશના ઉદાહરણ આપી કુશળતા ભરતા શીખવવાનું છે. ન્યુક્લિયર ટેક્નોલોજી, પરમાણુ ઊર્જા વગેરેના સર્જન અને વિનાશથી પણ નુકસાન વિશે જણાવવાનું છે [illegible] આદી [illegible] એટલું જ કહીશ કે.

શું આ પથ એટલો મુશ્કેલ છે?

=> ભારતના ભવિષ્યની શપથ લઈ, સ્વસ્થ અને સલામતીને અભિનય, મહાત્માની ભાવના કાજે [illegible] પ્રયાસ આ લાગીરહ્યુ

=> ભારતીય છું 'સરદાર' નો મારો વારસો
રાખી પ્રયાસ અહર્નિશ, દેશ મારો દીઠો.

=> ગીતાનું ચિંતન છે. [illegible] એતો અધ્યાત્મનો શપથ સમયની છે માંગ માનવીથી માણસાઈ તરફ
પ્રયાણ [illegible] સઘળા [illegible] પણ

⇒ અસત્ય હિંસાઓ ચાલ્યા આ, આ જ ઉપવાસ પણ
દેશ મારો જીતશે, જીતશે દેશપ્રેમ હવે એક જ ફળ

⇒ માનવતાની અંતરાત્મા ડોકાય છે, ન સોંપુ મારુ ભવિષ્ય
એક રોગને કદી,
હું જાણું છું, મારા અસ્તિત્વ પર કોઈનું આધિપત્ય
ન સાંખી લઉં કદી

⇒ સૂર્યસમો દેશ મારો, તેજપુંજ એનું અપાર
એકસમ અડગતાપૂર્વક કરીશું અણધારી આફતનો સામનો

⇒ આદિમાનવથી લઈ ન્યૂક્લિયર બોમ્બ સુધીની વિકાસયાત્રામાં
અડીખમ ઉભો માનવી ન ડગ્યું એક કદમ
ઉમંગ એક, એક જ ધ્યેય છે, દેશનો વિકાસ

જય હિંદ જય વિજ્ઞાન

અક્ષત